

Hand-out #4.4

Mattheüs 5:33-37

33 Verder hebt u gehoord dat tegen het voorgeslacht gezegd is: U zult de eed niet breken, maar u zult voor de Heere uw eden houden.

34 Maar Ik zeg u: Zweer in het geheel niet, niet bij de hemel, want dat is de troon van God;

35 niet bij de aarde, want dat is de voetbank van Zijn voeten; en ook niet bij Jeruzalem, want dat is de stad van de grote Koning.

36 Ook bij uw hoofd mag u niet zweren, want u kunt niet één haar wit of zwart maken;

37 maar laat uw woord ja ja zijn en uw nee nee; wat hierboven uitgaat, is uit de boze.

Inleiding

Dit is Jezus' vierde illustratie bij zijn basis-les over 'overvloedige gerechtigheid' (5;17-20). Nu gaat het over het gewicht en de waarde van onze woorden. Kunnen ze alleen geloofwaardig zijn als ze worden bekrachtigd met een eed? Of kan ons gegeven woord op zichzelf staan? En wat is een eed eigenlijk waard als we hem uit proberen te spreken nét buiten aanwezigheid van God?

De inhoud van de levensles

Deze les volgt weer ongeveer dezelfde structuur als de vorige, waarbij Jezus de overvloedige gerechtigheid van het Koninkrijk afzet tegen de gerechtigheid van de ouden.

A. Eedzweren volgens de 'oude gerechtigheid' (33)

Opnieuw legt Jezus een voorschrift uit het Oude Testament uit in het licht van de overvloedige gerechtigheid van het Koninkrijk.

** U zult de eed niet breken, maar u zult voor de Heere uw eden houden.* Dit keer geeft Jezus geen letterlijk citaat, maar vat Hij een aantal teksten uit het Oude Testament samen in één kernachtige zinnen. Te denken valt aan de volgende teksten. Lev. 19:12: *U mag geen valse eed afleggen in Mijn Naam, en zo de Naam van uw God ontheiligen. Ik ben de HEERE; Nu. 30:2 Wanneer een man de HEERE een gelofte doet of een eed zweert om een verplichting op zich te nemen, dan mag hij zijn woord niet schenden; overeenkomstig alles wat uit zijn mond komt, moet hij doen; Dt. 23: 21-23 Wanneer u de HEERE, uw God, een gelofte gedaan hebt, mag u niet aarzelen die na te komen, want de HEERE, uw God, zal dat zeker van u eisen, en dan zou er zonde in u zijn. Maar als u ervan afziet een gelofte te doen, is er geen zonde in u. Wat er over uw lippen komt, moet u houden en doen, net als wanneer u de HEERE, uw God, een vrijwillige gave beloofd hebt, iets wat u met uw eigen mond gesproken hebt.*

Al deze teksten maken duidelijk dat een eed een bindend karakter heeft, zeker als deze in de Naam van God gedaan wordt. Een eed is dus niet zomaar wat!

B. Overvloedige gerechtigheid maakt zweren overbodig (34-37)

In het Koninkrijk van God kunnen woorden op zichzelf staan.

**Maar Ik zeg u: Zweer in het geheel niet.* Jezus ontkent hier de noodzaak of het nut van de eed. Hij overrulet niet alleen de geest van de wet, maar het gebod zelf. De veronderstelling

lijkt te zijn – ook in het licht van Jezus' discussie met de Farizeeën, in 23:16-22 – dat de praktijk van eedzweren vaker een manier was om te vermijden wat werd beloofd dan het ook echt te doen. Dat was tenminste wel de praktijk in Jezus' dagen. Eigenlijk was het een vorm van misbruik van de Naam van God. Daarom zet Jezus de zaak op scherp door te zeggen: het is beter om helemaal niet te zweren.

* *niet bij*In Jezus' tijd was er een praktijk ontstaan van zweren bij dingen die enigszins heilig waren, zogenaamd uit respect voor de heiligheid van Gods naam. Zo werd er bijvoorbeeld gezworen bij *de hemel*, bij *de aarde*, bij *Jeruzalem* of bij *je hoofd*.

Hoe vroom dit ook leek of klonk: vaak waren deze woorden vooral bedoeld om de Naam van God vermijden en daarmee ook het houden van het met de eed bekrachtigde eed.

Jezus snijdt deze sluiproute de pas af.

-Je kunt wel bij de hemel zweren, maar dat is de troon van God en dus zweer je bij God.

-De aarde maakt het ook niet lichter, dan dat is de voetbank van zijn voeten, dus onderworpen aan God.

-Jeruzalem dan? Dat is de stad van de grote Koning, dus de woonplaats van God.

-Zelfs zweren op iets dat buiten Gods controle lijkt te vallen, je hoofd, valt er toch onder, want alleen God kan je haar wit of zwart maken, dus valt ook onder zijn domein.

Kortom: zweren zonder God gaat eigenlijk niet. Je doet het altijd voor zijn aangezicht.

Daarom is het beter het helemaal niet te doen.

* *maar laat uw woord ja ja zijn en uw nee nee*. In het Grieks staan hier twee krachtige woorden, de sterkste vormen van ja en nee die in die taal voorkomen. Er staat dus eigenlijk: laat je ja een krachtig ja en je nee krachtig nee zijn. Laten je woorden volledig oprecht en betrouwbaar zijn.

Bij deze aansporing van Jezus moeten we bedenken dat Hij bedoelt: laten je ja en je nee een uitdrukking zijn van de overvloedige gerechtigheid van Gods Koninkrijk. Wanneer je gegeven woord voortkomt uit een hart dat zich laat voeden door de overvloedige gerechtigheid van God, dan heeft het geen extra gezag of drukmiddel nodig. Leerlingen in het Koninkrijk oefenen zich in de waarheid van God en in liefde voor de naaste. Hun jawoord wordt steeds meer een echt ja en hun nee een echt nee.

**wat hierboven uitgaat, is uit de boze*.

Om het bovenstaande te bekrachtigen zegt Jezus: alles wat je meer zegt dan ja of nee komt al snel in het domein van de boze. De boze is de satan en hij wordt in de Bijbel de leugenaar van den beginne genoemd (Joh. 8:44). Dit is dus een superscherp woord van Jezus, waarmee Hij wel héél radicaal afrekent met iets wat in het Oude Testament was toegestaan.

Maar bovenal is het een waarschuwing om goed op onze woorden maar vooral op ons hart te letten. Wat beweegt ons om te zweren? Om de waarheid te dienen of deze juist geweld aan te doen? Om de ander te dienen of om deze juist te manipuleren? Juist onze krachtigste woorden kunnen gemakkelijk een instrument van de boze worden.

[De \(mogelijke\) betekenis voor vandaag](#)

Waarom zweren mensen eigenlijk?

Wij mensen zweren om elkaar te overtuigen van de betrouwbaarheid van wat we beloven. In zekere zin werkt dat, want het draagt eraan bij dat we geen meened plegen bijvoorbeeld.

Dus voor het menselijk verkeer is het een vorm van gerechtigheid. Maar voor het hart van de discipel zou het niet nodig moeten zijn. Erop vertrouwen dat de eed je hartsovertuiging sterker zal maken is eigenlijk een vorm van gerechtigheid van de schriftgeleerden en Farizeeën. Met iets uiterlijks probeer je iets innerlijks te forceren. Vergelijk wat Jezus zegt over vasten en geven in hst. 6.

De praktijk van zweren bij dingen naast God verraadt vaak dat we onze eden kunnen gebruiken om te manipuleren en anderen te laten doen wat wij willen. We doen dan een beroep op iets anders met geen andere bedoeling de ander zover te krijgen dat hij ons gelooft of gehoorzaamt.

Jezus heeft het hier niet over de vorm van zweren waar we naar kunnen grijpen als we door anderen niet geloofd worden terwijl we wel de waarheid spreken. Deze vorm van zweren is wel mogelijk als we in het Koninkrijk leven. We schaden er de naaste niet mee en onteren ook Gods naam niet.

Overigens stelt de uitroep 'ik zweer het je' in onze taal vaak niet zo veel meer voor. Het is een soort krachtterm die zijn kracht verloren heeft. Voor een leerling in het Koninkrijk is het verstandig voorzichtig met die uitdrukking om te gaan en beter hem te vermijden.

Respect voor de ander

Zweren als middel om de ander te overtuigen met oneigenlijke middelen is een vorm van minachting voor de naaste. Alsof mijn wil zwaarder weegt dan die van de naaste. Onze naaste is echter een mens die geschapen is naar het beeld van God, een vrij schepsel, bedoeld om zonder dwang of manipulatie te kunnen beslissen. God zelf manipuleert geen mens, maar nodigt met zijn woorden uit tot een vrij antwoord. Manipulatie is dus een vorm van minachting voor de vrijheid van kiezen van onze medeschepselen.

De gerechtigheid van het Koninkrijk respecteert de diepste behoefte van de medemens om zelf te kunnen oordelen over goed en kwaad en in die lijn zelf te kunnen kiezen. Als deze behoefte niet wordt gerespecteerd staan we de levensbloei en de karakterontwikkeling van die medemens in de weg en dit verstoort het doel van God met zijn schepselen.

Is zweren dus verboden?

Als zweren van je gevraagd wordt, bijvoorbeeld voor de rechtbank, kun je het gewoon doen. In de christelijke traditie werd daar niet altijd zo over gedachten, bijvoorbeeld door de doopsgezinden. Zij weigerden ook de gevraagde eed af te leggen. Zover hoeven we echter niet te gaan. Als leerling van Jezus is het goed mogelijk om de eed uit te spreken (oprecht) vanuit de onderliggende overtuiging dat dit jawoord een uitdrukking is van de overvloedige gerechtigheid van het Koninkrijk. Oftewel: vanwege die overvloedige gerechtigheid heb je de eed zelf niet nodig, maar je respecteert ermee wel de naasten en de rechtbank.

En verder kunnen er situaties zijn waarin je behoefte hebt om de gezindheid van je hart om je ja ja te laten zijn toch te onderstrepen met woorden die in de buurt van een eed komen. Als ze in alle oprechtheid die hartsgesteldheid uitdrukken en niet manipulatief zijn dan kunnen we ze vanuit de overvloed van de gerechtigheid van het Koninkrijk natuurlijk best gebruiken. Zweren is dan niet verboden, maar vraagt om nederigheid en liefde voor de ander.

Verdiepende vragen

1. Op welke manier kan een eed of iets anders waarmee je eigen woorden bekrachtigt een vorm van manipulatie zijn? Noem voorbeelden uit verschillende levenskringen.

2. In de kern draait het in deze les dus om respect voor de ander die net als jij geschapen is naar Gods beeld. Kun je een situatie bedenken waarin dit echt een uitdaging is voor je?

3. Jezus moedigt ons dus aan om onze woorden een uitdrukking te laten zijn van de overvloedige gerechtigheid van het Koninkrijk. Hoe kun je daarin groeien?

4. 'De gerechtigheid van het Koninkrijk respecteert de diepste behoeften van de medemens, zodat ook hij zijn afwegingen en besluiten kan maken vanuit wat hij concludeert dat het beste is.' Wat leert deze stelling je?

Oefening: Afzondering

Het oefenen van oprechte, in de waarheid en de overvloedige gerechtigheid gewortelde woorden, vraagt eerst en vooral om afzondering. Juist in de stilte, met God, kan je hart gevoed worden met een houding die je woorden waarachtig maakt.

Vaak is bovenstaande levensles van toepassing op spannende gesprekken waarin een verschil van mening of overtuiging een rol speelt. Juist in de voorbereiding van het gesprek – in de doordenking en het gebed – oefen je je in de juiste houding naar de ander. In de afzondering kun je diep inzien dat de ander een medemens is met eigen behoeften.

Oefening:

- Zoek een goede plek om je af te zonderen
- Neem tijd om het gesprek met de ander voor te bereiden
- Kun je de ander als medemens zien met dezelfde vrijheid van beslissen als jij?
- Kun je bedenken wat de diepste behoeften van de ander zijn?
- Kun je naast hem gaan staan?
- Vraag God je woorden te geven die geworteld zijn in Gods overvloedige gerechtigheid en niet in de drang om te manipuleren.

Memoriseer

Jacobus 5:12 Maar voor alle dingen, mijn broeders, zweer niet: niet bij de hemel, ook niet bij de aarde, en zweer ook geen enkele andere eed, maar laat uw ja ja zijn en uw nee ne, opdat u niet onder enig oordeel valt.